

Arbetsmiljöundersökningen

1999

AM0501

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Arbetsmarknad

A.2 Statistikområde

Arbetsmiljö

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

Ja

A.4 Beställare

Myndighet/organisation: Arbetarskyddsstyrelsen

Adress: 171 84 Solna

Kontaktperson: Elisabet Broberg

Telefon: 08-730 90 00

Telefax: 08-730 98 43

E-post: elisabet.broberg@arbsky.se

A.5 Producent

Myndighet/organisation: SCB

Adress: Box 24 300, 104 51 Stockholm

Kontaktperson: Inger Eklund

Telefon: 08-506 947 13

Telefax: 08- 506 949 16

E-post: inger eklund@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204) och datalagen (1973:289) för behandling som påbörjats före personuppgiftslagens ikraftträdande. På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (1995:606) och förordningen (1995:1060) om vissa personregister för officiell statistik.

A.8 Gallringsföreskrifter

Uppgifterna är skyddade enligt 9 kap 4§ sekretesslagen (SFS 1980:100). Mikrodata som gör identifikation av objekt möjlig lämnas inte ut. Ingen gallring av data på magnetband har skett sedan undersökningarna startade 1989. Blanketter -1993 har gallrats.

A.9 EU-reglering

Ingen EU-reglering av undersökningen finns.

A.10 Syfte och historik

Statistiken skall belysa fysiska och psykosociala arbetsmiljöförhållanden och dess förändringar över tid.

SCB har genomfört arbetsmiljöundersökningar vartannat år sedan 1989. I samband med undersökningen kontaktas 10 000 - 15 000 personer som får besvara ca 130 frågor om sina arbetsförhållanden. Resultatet redovisas efter en detaljerad yrkes- och näringsgrensindelning samt efter socioekonomisk indelning, ålder och kön.

A.11 Statistikanvändning

Användare: Departement och myndigheter, främst Arbetsmarknadsdepartementet, Arbetarskyddsstyrelsen, Arbetslivsinstitutet och andra arbetslivs- och arbetsmarknadsforskare, yrkesmedicinska kliniker, branschorganisationer, arbetsmarknadens parter, företagshälsovården, massmedia.

Användning: Statistiken skall ge underlag för att besvara olika frågeställningar inom arbetsmiljöområdet och ge underlag för prioriteringar av olika arbetsmiljöinsatser. Den skall även ge tillgång till referensdata som kan användas vid lokala kartläggningar samt ge allmän information om arbetsmiljöförhållanden.

A.12 Uppläggning och genomförande

Tillägg till AKU. Telefonintervju och postenkät.

Samtliga sysselsatta (16-64 år) som är folkbokförda inom landet, cirka 4 milj.

Urvalsramen är personer som deltagit i AKU och som är sysselsatta vid intervjutillfället. Urvalet till AM-undersökningen är ett delurval av de personer som deltagit i AKU under respektive undersökningsmånad (t.o.m. år 1995; oktober, november, december och fr o m 1997; oktober-november) och som var sysselsatta vid intervjutillfället. Urvalet i AM-undersökningen ett delurval av de som deltar i AKU för 2:a till 7:e gången.. De som ingår i AKU-urvalet för första respektive sista gången ingår inte i AM-undersökningens urval.

Vid urvalsdragningen till AKU sker en indelning i strata efter län, kön, medborgarskap och sysselsättning enligt RAMS, totalt 192 strata. Inom varje strata sorteras personerna efter ålder, därefter dras ett systematiskt urval för varje månad. Urvalsstorleken för varje stratum är direkt proportionell mot stratumstorleken. Vart och ett av urvalen, som varje månad består av ca 17 000 personer (före 1996 18 000 personer), roteras på så sätt att en åttondel förnyas mellan två på varandra följande undersökningstillfällen. Personer i urvalet intervjuas med andra ord en gång per kvartal, sammanlagt åtta gånger under två år, varefter de byts ut mot nya.

Arbetsmiljöundersökningen genomfördes på uppdrag av Arbetarskyddsstyrelsen under hösten 1999 och avsåg de senaste tre månaderna, för några variabler den senaste 12 månadersperioden. 1999 års undersökning genomfördes under månaderna oktober och november .

Undersökningen har genomförts med samma definitioner och metodik sedan starten 1989, urvalsstorlekarna har varierat något beroende på att antalet sysselsatta enligt Arbetskraftundersökningarna varierat.

Undersökningarna 1989, 1991 och 1993 är i stort sett jämförbara med avseende på variabelinnehåll. I undersökningen 1995 har ett 25-tal frågor ändrats. Inga förändringar av frågeinstrumentet har skett mellan 1995 och 1997. 1999 har några frågor utgått och ett par nya tillkommit.

Fr.o.m. 1995 års undersökning redovisas näringsgrensindelningen enligt SNI92. Tidigare års undersökningar är omkodade till SNI92.

Fr.o.m. 1997 års undersökning kodas yrke enligt Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK). Omkodning av 1995 års undersökning från NYK till SSYK har gjorts. För att öka användbarheten av undersökningen har även en kodning till NYK gjorts av 1997 års undersökning.

Datainsamlingen för 1999 års undersökning pågick för telefonintervjudelen från början av oktober till ett par dagar in i december. Enkätinsamlingen påbörjades en dryg vecka efter första telefonintervjun var avslutad och fortsatte under januari 2000.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

De övergripande målen för regeringens arbetsmiljöpolitik är att minska riskerna för ohälsa och olyckor i arbetet och att arbetsmiljön förbättras fysiskt, psykiskt, socialt och arbetsorganisatoriskt i ett helhetsperspektiv. Arbetarskyddsstyrelsen (ASS) har huvudansvaret för genomförande av regeringens arbetsmiljöpolitik. ASS har sedan den 1 juli 1994 ansvaret för statistiken om arbetsmiljön. Arbetsmiljöundersökningen 1999 har genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av ASS.

SCB har sedan 1989 gjort löpande undersökningar om arbetsförhållandena inom svenskt arbetsliv genom att vartannat år ställa frågor till 10 000 – 15 000 personer. Vissa av frågorna ställdes även vid en undersökning som genomfördes 1984. Frågorna i Arbetsmiljöundersökningen 1999 ställdes som tilläggsfrågor i SCBs Arbetskraftsundersökningar (AKU) under oktober–november 1999, och via enkäter som skickades till dem som svarat på tilläggsfrågorna. De i AKU insamlade uppgifterna kan utnyttjas som bakgrundsinformation bl.a. för att särredovisa olika befolkningsgrupper.

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

1.1.1 Objekt och population

Samtliga sysselsatta (16-64 år) som är folkbokförda inom landet, cirka 4 milj.

1.1.2 Variabler

Yrke Bakgrundsvariabel från AKU

Bransch Bakgrundsvariabel från AKU

SEI Bakgrundsvariabel från AKU

Ålder Bakgrundsvariabel från AKU
År i nuvarande yrke
Annat yrke minst 5 av de sista 10 åren
Tunga arbetsmoment i tidigare yrke
Ensidiga arbetsmoment i tidigare yrke
Stress i tidigare yrke
Besvär till följd av tidigare yrke
Kvarstående besvär till följd av tidigare yrke
Yrkesbyte pga besvär i tidigare yrke
Antal anställda på nuvarande arbetsplats
Flest kvinnor eller män på arbetsplatsen
Kön på närmaste chef
År på nuvarande arbetsplats
Planer för verksamheten
Möjlighet att få nytt likvärdigt arbete
Risk för förflyttning
Hot om permittering, uppsägning
Arbetstidens förläggning
Möjlighet att bestämma egna arbetstiden
Tid av ordinarie arbetstid utförd i hemmet
Övertidsarbete
Ersättning för övertid
Löneform
Handhållna maskiner
Rörliga maskiner (ej buss, bil)
Stationära maskiner
Övervakning av maskiner
Tid för manuellt arbete vid automatiska maskiner
Tid för övervakningsarb. vid automatiska maskiner
Användning av kassaapparat
Användning av persondator
Användning av programmerbar vertygsmaskin
Användning av datastyrning för processer
Användning av datoriserad kontrollapparatur
Bärbar datautrustning
Del av tid vid datautrustning
Bildskärmsarbete
Del av tid vid bildskärm
Arbetar med mus
Arbetar med rullboll, pekplatta etc
Arbetar vid tangentbord
Arbetar med streckodsläsare
Tid med tangentbord eller datamus
Matar huvudsakligen in data
Söker huvudsakligen information via dator
Bearbetar, analyserar huvudsakligen data
Bevakar huvudsakligen kontrollinformation via dator
Arbetsledande uppgifter
Antal underställda
Flest kvinnor eller män som underställda
Tunga arbetsmoment de senaste 5 åren
Ensidiga arbetsmoment de senaste 5 åren
Smutsiga arbetsmoment de senaste 5 åren

Förändring av arbetstakten de senaste 5 åren
Förändring av utsatthet för våld de senaste 5 åren
Ont i övre delen av ryggen eller nacken
Ont i nedre delen av ryggen
Ont i axlar eller armar
Ont i handleder eller händer
Ont i höfter, ben, knän eller fötter
Kroppsligt uttröttad
Svårt att koppla bort jobbet på fritiden
Problem med magen
Huvudvärk
Kliande, irriterade ögon
Sovsvårigheter
Olust inför att gå till jobbet
Misströstan pga svårigheter på jobbet
Misströstan pga kritik på jobbet
Tvungen att jobba över, ta med jobb hem
Vrider och böjer sig många ggr i timmen/dag
Tunga lyft 15-25 kg
Tunga lyft 25 kg eller mer
Arbetar rent kroppsligt
Kroppsligt ansträngande arbete
Framåtböjt arbete, utan stöd för händerna
Arbete i vriden kroppställning
Använder bil i arbetet
Del av arbetstid i bil
Utsatt för buller
Utsatt för vibrationer
Utsatt för vibrationer från handhållna maskiner
Utsatt för värme
Utsatt för kyla
Utsatt för dålig belysning
Utsatt för olja, skärvätskor
Utsatt för rengöringsmedel etc
Utsatt för vatten flera ggr/tim
Utsatt för mänskliga utsöndringar
Utsatt för oorganiskt damm
Utsatt för organiskt damm
Utsatt för kemikalier
Passiv rökning
Möjlighet att bestämma egna arbetstakten
Stressigt arbete
Del av arbetstid med beredskap, väntan
Möjlighet att prata under arbetet med kamrater
Svåra arbetsuppgifter
Del av tid med svåra arbetsuppgifter
Möjlighet få råd, hjälp vid svåra arbetsuppgifter
Stöd och uppmuntran från chefer
Stöd och uppmuntran från arbetskamrater
Uppskattning från chefen
Uppskattning från andra personer
Möjlighet att lära nytt, utvecklas i yrket
Kontakt med svårt fysiskt/psykiskt sjuka i arbetet

Konflikt med chefer
Konflikt med arbetskamrater
Konflikt med andra personer
Utsatt för våld/hot om våld i arbetet
Utsatt för mobbning i arbetet
Utsatt för sexuella trakasserier från chefer/arbetskamrater
Utsatt för sexuella trakasserier från andra personer
Utsatt för trakasserier grundat på kön
Måste klara sig själv i kritiska situationer
Kontakt med kunder/klienter etc i arbetet
Upprepade arbetsmoment många ggr/tim
Upprepade arbetsmoment minst 2 ggr/minut
Del av arbetstiden går att lösa krävande problem
Möjlighet att själv bestämma när jobb skall göras
Möjlighet att besluta om egna arbetsuppläggning
Utbildning på betald arbetstid
Antal dagar med betald utbildning
Arbetet kräver utbildning/kurs utöver grundskola
Arbetet kräver introduktionsutbildning utöver kurs
Arbetet kräver återkommande utbildning
Erhållen utbildning som krävs för jobbet
Möjlighet att framföra kritiska synpunkter på arbetsförhållanden
Tillgång till företagshälsovård
Kontakt med företagshälsovård
Övervägt byta arbetsuppgifter pga hälsoskäl
Övervägt förändra arbetsuppgifter pga hälsoskäl
Övervägt byta arbetsgivare/bli egen pga hälsoskäl
Övervägt minska arbetstiden pga hälsoskäl
För mycket/för lite att göra
För svåra/för enkla arbetsuppgifter
För litet/för stort ansvar
För isolerad/för mycket kontakt med andra
För lite/för mycket inflytande
För lite stöd/för mkt inblandning från kamrater/chefer
Psykiskt påfrestande/lugnt o behagligt arbete
Enformigt/omväxlande arbete
Bundet, ofritt/Obundet fritt arbete
Mycket missnöjd/nöjd med arbetstiderna
Påfrestande tungt/fysiskt mkt lätt arbete
Påfrestande ensidiga/behagligt omväxlande arbetsrörelser
Påfrestande/bekväma arbetställningar
Mkt missnöjd/mkt nöjd med arbetet

1.1.3 Statistiska mått

Procent, uppräknade tal

1.1.4 Redovisningsgrupper

Yrke, bransch, socioekonomisk indelning, kön, ålder

1.1.5 Referenstider

Arbetsmiljöundersökningen genomfördes under hösten 1999 och avsåg de senaste tre månaderna, för några variabler den senaste 12 månadersperioden. 1999 års undersökning genomfördes under månaderna oktober och november .

1.2 Fullständighet

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

En osäkerhetskälla för undersökningen är att den är baserad på urval. Som alltid för urvalsstatistik beror statistikuppgiftens relativa osäkerhet av den aktuella redovisningsgruppens storlek.

2.2 Osäkerhetskällor

Förutom urvalsosäkerheten påverkas tillförlitligheten i undersökningen av frågemetoden och hur intervjupersonerna tolkar frågorna, samt av det faktum att bortfallet är relativt stort.

2.2.1 Urval

Urvalsramen är personer som deltagit i AKU och som är sysselsatta vid intervjutillfället. Urvalet till AM-undersökningen är ett delurval av de personer som deltagit i AKU under respektive undersökningsmånad (t.o.m. år 1995; oktober, november, december och fr o m 1997; oktober-november) och som var sysselsatta vid intervjutillfället. Urvalet i AM-undersökningen ett delurval av de som deltar i AKU för 2:a till 7:e gången.. De som ingår i AKU-urvalet för första respektive sista gången ingår inte i AM-undersökningens urval.

Vid urvalsdragningen till AKU sker en indelning i strata efter län, kön, medborgarskap och sysselsättning enligt RAMS, totalt 192 strata. Inom varje strata sorteras personerna efter ålder, därefter dras ett systematiskt urval för varje månad. Urvalsstorleken för varje stratum är direkt proportionell mot stratumstorleken. Vart och ett av urvalen, som varje månad består av ca 17 000 personer (före 1996 18 000 personer), roteras på så sätt att en åttondel förnyas mellan två på varandra följande undersökningstillfällen. Personer i urvalet intervjuas med andra ord en gång per kvartal, sammanlagt åtta gånger under två år, varefter de byts ut mot nya.

2.2.2 Ramtäckning

Uppdatering av AKU:s urval sker ca 3 veckor före den aktuella mät månaden med avseende på flyttningar, dödsfall och civilstånds- och medborgarskapsförändringar. Förändringar som sker mellan uppdateringen och intervjutillfället leder till övertäckning (ex. dödsfall eller utvandring).

Dessutom uppstår övertäckning genom att arbetsmiljöundersökningen inte omfattar de personer som vid intervjutillfället som varit tjänstlediga eller långtidssjukskrivna 3 månader bakåt i tiden från intervjutillfället. Övertäckningen identifieras och plockas bort ur urvalet och påverkar därför inte skattningarna.

Undertäckning - bortfallet i AKU (den sysselsatta delen)

2.2.3 Mätning

Data samlas in dels via tilläggsfrågor som ställs till intervjupersonen i direkt anslutning till Arbetskraftsundersökningen, dels via postenkäter. Efter den ordinarie AKU-intervjun ställs ett antal tilläggsfrågor under ca sex minuter varefter personen ombeds besvara en postenkät som tar ca 20 minuter att fylla i.

Mätfel uppstår om frågorna feltolkas. Tidigare metodstudier pekar på att relativt

tillfredsställande svar fås med de frågor som använts, men vissa problem kvarstår alltid. Storleken på problemen kan vara svåra att ange.

2.2.4 Svartsbortfall

Bortfallet består av tre delar - i AKU, i tilläggsfrågorna och i enkäten.

Bortfallet är i princip detsamma som i AKU för sysselsatta personer. I AKU finns inte information om bortfall för delar av urvalet. Utifrån bortfallsstudier som gjorts i AKU uppskattas hela bortfallet till ca xx% vid 1999 års undersökning. P.g.a. vägran, språksvårigheter och indirekta intervjuer m.m. blev bortfallet i tilläggsfrågorna ca x % och i enkät delen ca xx% av nettourvalet.

Kompensation för bortfallet görs i samband med skattningsförfarandet.

2.2.5 Bearbetning

Uppgifterna i tilläggsfrågorna samlas in via DATI varvid maskinell granskning sker. Uppgifterna i postenkäten dataregistreras.

2.2.6 Modellantaganden

-

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

För att ge en uppfattning om urvalsfelens storlek redovisas approximativa standardavvikelser för skattningarna.

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Undersökningen genomförs vartannat år sedan 1989.

3.2 Framställningstid

Uppgifter finns i SCB:s statistiska databaser ca 6 månader efter referensperioden slut och Statistiska meddelanden publiceras ca 7 månader efter referensperioden slut.

3.3 Punktlighet

Publiceringen sker enligt publiceringsplan för Sveriges officiella statistik (1999, SCB, Statistik 1999).

4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Undersökningen har genomförts med samma definitioner och metodik sedan starten 1989, urvalsstorlekarna har varierat något beroende bl a på att antalet sysselsatta enligt Arbetskraftundersökningarna varierat.

Undersökningarna 1989, 1991 och 1993 är i stort sett jämförbara med avseende på variabelinnehåll. I undersökningen 1995 har ett 25-tal frågor ändrats. Inga förändringar av frågeinstrumentet har skett mellan 1995 och 1997. 1999 har några nya frågor tillkommit och några utgått.

Fr.o.m. 1995 års undersökning redovisas näringsgrensindelningen enligt SNI92. Tidigare års undersökningar är omkodade till SNI92.

Fr.o.m. 1997 års undersökning kodal yrke enligt Standard för svensk

yrkesklassificering (SSYK). Omkodning av 1995 års undersökning från NYK till SSYK har gjorts.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Samkörning görs med Arbetsorsakade besvär

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Produktens statistik publiceras SCB:s statistiska databaser, i Statistiska meddelanden serie AM (Am 69) och i serien Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM). Vissa uppgifter finns på Arbetarskyddsstyrelsens och SCB:s hemsidor.

5.2 Presentation

Tabeller, diagram och förklarande text i Statistiska meddelanden och i IAM-serien.

5.3 Dokumentation

SCB DOK

5.4 Tillgång till primärmaterial

5.5 Upplysningstjänster

Programmet för arbetsmiljö, SCB 08-506 940 00

SCBs hemsida www.scb.se